

ПРЕДМЕТЫ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ДЕЛИКТОВ У СФЕРЫ ЛЕГАЛЬНОГО ТА НЕЛЕГАЛЬНОГО ОБІГУ ЗБРОЇ

ФРОЛОВ Олександр Семенович - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного адміністративного та фінансового права інституту права ім. В.В. Сташиса класичного приватного університету м. Запоріжжя

ВАСИЛЬЄВ Ігор Васильович - аспірант кафедри конституційного адміністративного та фінансового права інституту права ім. В.В. Сташиса класичного приватного університету м. Запоріжжя

УДК 342.95

Понятие «предмет преступления», которое существует в науке уголовного права, с помощью правового и синтаксического анализа адаптировано в понятие «предмет административного деликта». Осуществлен анализ схемы обозначения вещей, которые являются оружием и квалифицируются как предметы административных правонарушений. Признана неуместной систематизация предметов деликтов по видовым признакам, которые характеризуют концепт «оружие» как социальное явление. Проведен анализ таксонов: огнестрельное оружие; холодное оружие; пневматическое оружие; газовое оружие; электрошоковое оружие. Рекомендовано положить именно эти факторы в основу систематизации предметов административных деликтов. Предложены изменения в законодательство, регулирующие административную ответственность в сфере оборота оружия.

Ключові слова: предмет злочину; предмет адміністративного делікту; класифікація; таксон; зброя: вогнепальна, пневматична, холодна, газова, електрошокова.

Постановка проблеми

Предмет адміністративного правопорушення, безпосередньо названий в диспозиції норми права, є обов'язковою ознакою складу цього правопорушення. З цього предмету, як правило, починається кваліфікація конкретного делікту. Втім предмети адміністративних деліктів у сфері обігу зброї, здебільшого, позначені узагальненими видовими термінами. На нашу дум-

ку, в межах кола предметів адміністративних деліктів, які є зброєю, родовий клас «зброя» повинен складатися з таксонів, які позначені та утворені за логікою того, що конкретна зброя – це, перш за все, матеріальна річ, а не соціальне явище. У чинному ж законі, що регулює адміністративну відповідальність, групування в окремі таксони предметів деліктів, що є зброєю, здійснено на підставі не однієї, а декількох різнопланових ознак класифікації. А це є принципово неправильний підхід до класифікації, що може призвести до некоректної кваліфікації адміністративних правопорушень у сфері обігу зброї.

Аналіз досліджень та публікацій

Правова категорія «предмет злочину» має загальноправову природу, тому для з'ясування сутності та змісту спеціально-галузевого концепту «предмет адміністративного делікту» ми користувалися надбаннями фахівців науки кримінального права. Твори: М.П. Бікмурзіна, Б.Л. Гаухмана, С.В. Землюкова, М.Й. Коржанського, Є.В. Лашука, В.Я. Тація, А.М. Трайніна – присвячені саме проблемам предмету злочину. Крім того, використані праці з питань класифікації та організації обігу зброї таких дослідників, як: С.М. Алфьоров, І.В. Васильєв, А.В. Корнієць, О.Р. Малий, М.М. Маршунов, О.С. Фролов.

Мета статті: аналіз онтологічного видового ряду таксонів: вогнепальна зброя;

холодна зброя; пневматична зброя; газова зброя; електрошокова зброя – як основи систематизації предметів адміністративних деліктів, що визнаються зброєю, та визначення цих предметів.

Основні результати дослідження

Відомо, що існують певні спеціально-галузеві концепти, які, завдяки глибині та деталізації їх опрацювання, набувають загальноправової природи. До таких явищ слід віднести правову категорію «предмет злочину», яка є надбанням фахівців науки кримінального права. Функціональне навантаження, зміст ознак та обсяг концепту «предмет злочину», небезпідставно дозволяє застосовувати його адаптовану модель й у спорідненій сфері адміністративної відповідальності під найменуванням «предмет адміністративного делікту» (або ж «предмет адміністративного проступку», або ж «предмет адміністративного правопорушення»).

Протягом останніх шістдесяти років основне смислове навантаження кримінально-правової категорії «предмет злочину» практично не змінилося. Скажімо, у середині ХХ сторіччя А.Н. Трайнін писав, що «предмет злочину – це ті речі, у зв'язку з якими або з приводу яких скоюється злочин» [1, с.178]. В аспекті синтаксичних функцій наведена дефініція має наступний вигляд: «предмет злочину» – складений підмет; «речі» – додаток; «у зв'язку з якими або з приводу яких скоюється злочин» – означення. На сьогодні, на початку ХХІ віку, аналізуючи дефініцію В.Я. Тація (одного з апологетів правової категорії «предмет злочину», що займався цим питанням протягом останніх трьох десятиріч [2; 3; 4] – О.Ф., І.В), констатуємо ті ж синтаксичні функції слів. Для прикладу, в одній з останніх редакцій автора концепт «предмет злочину» має наступний вигляд: «предметом злочину слід вважати будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного складу злочину» [5, с.105]. Тобто «предмет злочину» – складений підмет; «речі» – додаток; «з певними властивостями яких закон

про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного складу злочину» – означення.

Як ремарку зазначимо, що окремі автори здійснюють спроби замінити у дефініції концепту «предмет злочину» наріжне поняття «річ» на щось інше на кшталт: - М.П. Бікмурзін – «об'єкт» [6, с.8], Л.Д. Гаухман – «субстрат» [7, с.84], С.В. Землюков – «блага» [8, с.154], Є.В. Лащук – «цінності» [9, с.9] тощо. Як на нашу думку, ці екзерсиси звужують саму сутність концепту «предмет злочину», оскільки філософське поняття «річ» значно змістовніше ніж запропоновані варіанти. Для підтвердження наведеної тези процитуємо такого визначеного в Україні і авторитетного за кордоном вченого у галузі філософії, як В.С. Пазенок: Аристотель, обґрунтовуючи поняття «річ» у філософському значенні, виходив з того, що річ – це все те, чому притаманне самостійне, незалежне, стихійне існування у просторі й часі. У сучасній філософії існують такі підходи до розуміння речей: а) онтологічний: річ – це будь-який носій якісних ознак; б) гносеологічний: річ – це будь-який предмет думки; в) семантичний: річ – це те, що може бути назване або визначене, тобто має інформаційно-смісловий вимір [10].

В основу нашої публікації покладено визначення категорії «предмет злочину» в розумінні метрів В.Я. Тація та А.Н. Трайніна. Безперечно, їхнє універсальне та апробоване часом формулювання концепту «предмет злочину», має загальноправовий характер і може бути, без втрати суті, трансформованим у спеціально-галузеве визначення «предмет адміністративного делікту». Дефініція «предмет адміністративного делікту» утворюється наступним чином. По-перше, заміною складеного підмету «предмет злочину» на складений підмет «предмет адміністративного делікту». По-друге, шляхом заміни в означеннях окреслених підметів відповідних словосполучень та слів: «кримінальна відповідальність» заміщується на «адміністративну відповідальність», а «злочин» – на «адміністративний делікт». Додаток «річ», як член дефініції, що несе основне змістове навантаження – лишається константою.

Таким чином, дефініція «предмет адміністративного делікту» матиме наступний вигляд. Предмет адміністративного делікту – це будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких закон про адміністративну відповідальність пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного складу адміністративного делікту». Адаптуючи інший вислів В.Я. Тація [5, с.105], можна стверджувати наступне: якщо предмет адміністративного делікту названо безпосередньо в самому законі, то у цьому випадку він є обов'язковою ознакою складу адміністративного делікту.

Метою нашого дослідження є визначення предмету адміністративних проступків у сфері обігу зброї. Предмети віднесені до загального чинника «зброя» при недотриманні правил їх обігу підпадають під визначення «предмет адміністративного правопорушення» за двома аспектами. По-перше, як зазначає О.С. Фролов: «при порушенні правил обігу зброї закон пов'язує наявність правопорушення зі здійсненням певних дій з обігу саме зазначених предметів. Впливаючи на зброю, спеціальні засоби та боєприпаси до них чи певним чином поводячись із ними, винна особа заподіює шкоду порядку управління у сфері дозвільної системи держави» [11, с.160]. По-друге, конкретні предмети, віднесені до зброї, безпосередньо вказані в кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КпАП) [12]: як у диспозиції норми щодо сфери нелегального обігу зброї (ст.190 КпАП), так і у диспозиціях норм щодо сфери легального обігу цивільної зброї (тієї, що належить громадянам на правах власності чи перебуває в іншому законному володінні) (ст.ст.191-1954 КпАП). Безумовно, зброя, як предмет суспільних відносин, наділена своїми, лише їй притаманними ознаками і соціальною роллю. Але реальним предметом окремого адміністративного делікту є конкретна зброя, як річ матеріального світу, що має певне заводське маркування, товарний знак, власний індивідуальний номер тощо.

Аналіз предметів адміністративних проступків у сфері обігу зброї здійснимо, виходячи із сутності та класифікації речей,

належних до зброї, які безпосередньо вказані в диспозиціях ст.ст.190-1954 КпАП. Розглядаючи наведені норми бачимо, що законодавець оперує певним колом термінів. Ці терміни, з одного боку, деталізують загальний концепт «зброя», а з іншого – є обов'язковою ознакою складу адміністративного делікту. Терміни, використані законодавцем, мають певний ступінь узагальнення: позначається не конкретний предмет делікту, а таксон, у який вони згруповані. Ознака узагальнення якраз і покладена в основу систематизації предметів адміністративних деліктів в окремі види концепту «зброя». Ось вичерпний перелік термінів, якими законодавець позначає предмети адміністративних проступків у сфері легального та нелегального обігу зброї:

- вогнепальна зброя (ст.195 КпАП);
- вогнепальна мисливська зброя - (ст.ст.190, 191, 192, 193, 194 КпАП);
- бойові припаси (ст.191, 193, 194, 195 КпАП);
- холодна зброя (ст.ст.190, 191, 192, 193, 194, 195 КпАП);
- пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду (в подальшому – пневматична зброя) (ст.ст.190, 191, 192, 193, 194, 195 КпАП);
- газові пістолети і револьвери (ст.1952 КпАП);
- електрошкові пристрої (ст.1954 КпАП);
- спеціальні засоби самооборони (1951, 1953 КпАП);
- спеціальні засоби, що застосовуються правоохоронними органами (ст.1954 КпАП);
- нагородна зброя (ст.191, 192 КпАП).

Як бачимо, наведені терміни мають певний ступінь узагальнення на класифікаційному рівні «вид зброї». Це вже і не родовий рівень «зброя взагалі», але і не конкретний предмет адміністративного делікту. Проте є наявною одна проблема. Свого часу О.С. Фролов довів, що узагальнене поняття «зброя» слід поділяти на «зброю як річ матеріального світу» та «зброю як соціальне явище» [13, с.41]. У чинній публікації ми

розглядаємо, зброю як предмет адміністративного делікту, в якості речі матеріального світу – це аксіома. Тому такі терміни як: «нагородна зброя», «мисливська зброя», «спеціальні засоби самооборони», «спеціальні засоби, що застосовуються правоохоронними органами» – це суто соціальні явища, які означають соціальне призначення певних видів зброї. І хоча при диференціації будь-якого з цих чотирьох соціальних явищ ми, врешті решт, отримуємо «зброю як річ матеріального світу» в якості конкретного предмету адміністративного правопорушення – вживання таких описових термінів вважаємо некоректним.

Проаналізуємо, скажімо, таке соціальне явище, як «нагородна зброя». «Нагородна зброя» – це комплексний фактор, який складається з двох чинників. По-перше, це «іменна вогнепальна зброя». Згідно з Указом Президента України «Про заснування відзнаки Президента України «Іменна вогнепальна зброя» від 29 квітня 1995 р. №341, іменною вогнепальною зброєю є пістолет моделі «ФОРТ-12» [14]. Саме пістолет моделі «ФОРТ-12», за певних умов, може стати предметом адміністративного делікту.

По-друге, це «відомчі заохочувальні відзнаки» та «відомчі відзнаки» МВС України, МО України, СБУ України та УДО України, які зветься «Вогнепальна зброя» та «Холодна зброя». Як приклад, наведемо найбільш деталізовану норму права акту одного з цих відомств. Так-от, у відповідності з п.1.2 Положення «Про відомчі заохочувальні відзнаки МО України «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя», затвердженого наказом МО України від 23 жовтня 2012 р. №693, відзнакою «Вогнепальна зброя» є пістолет, револьвер та мисливська вогнепальна зброя, а відзнакою «Холодна зброя» – шабля, палаш та кортик [15]. Знову ж таки, саме речі матеріального світу: пістолет, револьвер, рушниця, шабля, палаш, кортик, за певних умов, можуть стати предметами адміністративного делікту. Ми гадаємо, що особи, які займаються законотворчістю, користувалися наступною логікою: оскільки достойників цією зброєю нагороджують, то й соціальне явище повинно мати найменування «нагородна зброя». А те, що це вог-

непальна чи холодна зброя, обіг якої дозволено законом, у розрахунок не взято.

Аналізуючи узагальнене поняття «зброя» як предмет адміністративного делікту, один з авторів цієї публікації довів, що наведений у ст.ст. 190-1945 КпАП перелік речей належних до узагальненого чинника «зброя» певним чином може бути систематизованим на базові таксони: а) вогнепальна зброя; б) холодна зброя; в) пневматична зброя; г) газова зброя; д) електрошокова зброя [11, с.161]. Причому, в основу назв таксонів покладені вкорінені видові терміни, що, як правило, фігурують у чинному законодавстві України. Бачимо, що в основу формування термінів для позначення окремих груп зброї покладені різні видові ознаки. На думку І.В. Васильєва та О.С. Фролова, цими видовими ознаками є або принцип функціонування, або спосіб впливу на живу істоту [16, с.345]. І хоча ці видові ознаки є різноплановими, вони, все-таки, характеризують зброю саме як річ матеріального світу, а не як соціальне явище.

Родовий концепт «зброя» (у межах кола предметів адміністративного делікту у сфері обігу зброї) складається з наступного онтологічного видового ряду таксонів: вогнепальна зброя; холодна зброя; пневматична зброя; газова зброя; електрошокова зброя. Саме у такій послідовності наведемо існуючі на сьогодні законодавчі або автентичні дефініції термінів, що утворюють родовий концепт «зброя». Спробуємо пов'язати ці терміни з конкретними речами матеріального світу, визначеними як предмети адміністративних деліктів у сфері легального та нелегального обігу зброї.

Отже, найнебезпечніший предмет окресленого кола адміністративних деліктів і, як наслідок, найбільш досліджена група, що утворює окремих клас – це вогнепальна зброя. У чинному законодавстві України існує декілька нормативних дефініцій терміну «вогнепальна зброя». Одна з них занотована у п.8.2 Інструкції «Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених

гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів», затвердженої наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. №622 [17] (далі – чинна Інструкція, затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. №622). Ця дефініція має наступний зміст: «вогнепальна зброя – зброя, яка призначена для ураження цілей снарядами, що одержують спрямований рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються в результаті згоряння металевого заряду) та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що знаходиться на визначеній відстані»

Проблема визначення предмету адміністративного правопорушення щодо вогнепальної зброї має декілька аспектів. По-перше, законодавець у назвах статей 190-195 КпАП використовує термін «вогнепальна зброя». Втім у диспозиції статті він повторює його тільки одного разу у ч.1 ст.195 КпАП. У диспозиції решти правових норм, зокрема: ч.1 ст.190; ч.1 ст.191; ст.192; ст.193; ч.1 ст.194 КпАП законодавець уточнює, що предметом правопорушення є «вогнепальна мисливська зброя». Гадаємо, формулюючи диспозицію ч.1 ст.195 КпАП, законодавець повинен був вжити термін «відомча вогнепальна зброя» або «службова вогнепальна зброя». Іншим способом вирішення неузгодженості норм права була б конкретизація назв статей 190-194 КпАП завдяки застосуванню терміну «вогнепальна мисливська зброя».

По-друге, використовуючи в тексті КпАП терміни «вогнепальна зброя» та «вогнепальна мисливська зброя», законодавець припускає, цілком імовірно узагальнення. Вважається, що ці узагальнені терміни можуть бути деталізовані за рахунок бланкетності даних норм права. Вичерпний перелік конкретних предметів, які складають таксони «вогнепальна зброя» та «вогнепальна мисливська зброя», на думку законодавця повинен міститися в основному підзаконному акті – чинній Інструкції, затвердженій наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. №622 [17]. Аналіз остан-

нього акту дозволяє стверджувати, що до класу вогнепальної зброї законодавець відносить наступні конкретні предмети: 1) рушниці гладкоствольні; 2) рушниці гладкоствольні із свердловиною «парадокс» з нарізами 100-140 мм на початку або в кінці ствола; 3) рушниці зі свердловиною «сюпра»; 4) комбіновані рушниці, що мають поряд з гладкими і нарізні стволи; 5) кулемети; 6) автомати; 7) гвинтівки; 8) карабіни; 9) штуцери; 10) пістолети; 11) револьвери; 12) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії. Цей сформований нами перелік є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає. Проте в ньому не враховані спеціальні засоби, що застосовуються правоохоронними органами. Гадаємо, що серед цих предметів є й такі, що вважаються зброєю.

По-третє, маємо ще один явний парадокс. Норма права, передбачена ч.1 ст.190 КпАП, передбачає адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за придбання, зберігання, передача іншим особам або продаж громадянами вогнепальної мисливської зброї. До «вогнепальної мисливської зброї», окрім іншого, належать і предмети, що характеризуються як «негладкоствольна вогнепальна зброя», за незаконний обіг якої передбачається кримінальна відповідальність за ст.263 КК [18]. Таким чином, незаконне носіння, зберігання, придбання, передача чи збут таких знарядь як: а) мисливські комбіновані рушниці, що мають поряд з гладкими і нарізні стволи; б) мисливські гвинтівки, карабіни, штуцери, – по ідеї, повинно каратися позбавленням волі від трьох до семи років. Крім того, постає питання до експертів: зазначена у переліку під другим номером мисливська гладкоствольна рушниця із свердловиною «парадокс» з нарізами 100-140 мм на початку або в кінці ствола – це гладкоствольна чи негладкоствольна зброя? Тому у диспозиції ч.1 ст.190 КпАП доцільно використовувати замість терміну «вогнепальна мисливська зброя» дещо вужчий термін «вогнепальна мисливська гладкоствольна зброя».

По-четверте, за формальними ознаками до вогнепальної зброї належать пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії. Фактично це ті ж самі пістолети, револьвери чи рушниці. Питання полягає в тому, як кваліфікувати ці чинники? З одного боку, якщо йдеться про пістолети та револьвери, то це спеціальні засоби самооборони, що є предметами адміністративного правопорушення, передбаченого ст.1951 КпАП. З іншого боку, коли предметами делікту є спеціальні карабіни, що призначені для відстрілювання гумових куль «Волна Р» та газових гранат «Черемуха 7», то це спеціальні засоби, що застосовуються правоохоронними органами, і порушення правил обігу яких тягне відповідальність за ст.1954 КпАП. Яка з ознак предмету адміністративного делікту матиме пріоритет: належність до вогнепальної зброї, належність до спеціальних засобів самооборони чи належність до спеціальних засобів що застосовуються правоохоронними органами?

Другою складовою родового концепту «зброя», як предмету адміністративного делікту є клас «холодної зброї». Існує законодавче визначення цього чинника, зокрема, у п.8.11 чинної Інструкції, затвердженої наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. №622 зазначено: «Холодна зброя – це предмети та пристрої, конструктивно призначені та за своїми властивостями придатні для неодноразового заподіяння шляхом безпосередньої дії тяжких (небезпечних для життя в момент спричинення) і смертельних тілесних ушкоджень, дія яких ґрунтується на використанні м'язової сили людини [17]. Парадокс полягає в тому, що наведений вище нормативний акт спочатку мав стислий зміст терміну «холодна зброя», зате мав досить докладний перелік речей, що належать до холодної зброї. Наразі після до змін від 11 жовтня 2011 р. та від 07 серпня 2013 р. маємо недолугий розвернутий зміст терміну «холодна зброя» (наведений вище) та стислий перелік речей, що належать до холодної зброї.

Пояснимо недолугість чинної на сьогодні дефініції концепту «холодна зброя». По-перше, словосполучення «неодноразове заподіяння» аж ніяк не стосується металевий зброї: спробуй-но влучити в ціль хоча б раз з лука чи арбалета. По-друге, використання словосполучення «шляхом безпосередньої дії» не відповідає на запитання: це безпосередня дія особи, що тримає холодну зброю чи безпосередня дія холодної зброї на іншу особу? Крім того, стріла чи інше знаряддя, що випускається з металевий зброї, ножі чи інші предмети, що метаються в ціль, є опосередкованими речами. По-третє, словосполучення «використання м'язової сили людини» стосується тільки предметів, що тримаються чи метаються рукою людини. Принцип дії більшості пристроїв, що належать до металевий зброї полягає у перетворенні потенційної енергії в кінетичну енергію. Скажімо, рогатка чи катапульта використовують потенційну енергію розтягнутої чи закрученої пружини. Тоді як лук та арбалет використовують потенційну енергію зігнутої пласкої пружини. Тому процес миттєвого перетворення потенційної енергії в кінетичну ніяк не можна назвати «м'язовою силою людини».

Станом до 11 жовтня 2011 р. існував певний перелік речей, які слід було вважати холодною зброєю. Як було зазначено у п.8.1 Інструкції, затвердженої наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. №622 в редакції від 17 червня 2008 р., до холодної зброї належать: арбалети, мисливські ножі, катани, шаблі, шашки, мечі, палаші, ятагани, фінські ножі, кортики, кинджали, штики, штик-ножі. Наведений перелік можна було б вважати онтологічним визначенням чинника «холодна зброя». Діюча редакція даного нормативного акту до таксону холодної зброї відносить (дослівно п.1.3): арбалети, луки з зусиллям натягу тятиви більше ніж 20 кг, мисливські ножі тощо [17].

Холодна зброя, як предмет адміністративних правопорушень у сфері обігу зброї, зазначена в диспозиціях ст.ст.190 195, 1954 КпАП і, як на нашу думку, має три аспекти. По-перше, це «холодна металевий зброя». З переліку, наведеного чинною Інструкцією, затвердженою наказом МВС України від 21

серпня 1998 р. №622, витікає, що до цього виду зброї належать арбалети та луки з зусиллям натягу тятиви більше ніж 20 кг. Проблеми при кваліфікації адміністративних деліктів у цій сфері можуть виникнути через відсутність законодавчого визначення «холодної металеві зброї», відсутність параметрів приладів, що мають функцію метання та вичерпного переліку предметів, які метаються.

По-друге, це найбільш поширений вид холодної зброї – клинкова зброя. Хоча, як випливає з чинної Інструкції, затвердженої наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. №622, до холодної клинкової зброї належать тільки мисливські ножі. Проте до легальної клинкової зброї слід відносити вже згадувані а) шаблі, палаші та кортики, видані у якості відомчої заохочувальної відзнаки «Холодна зброя» достойникам МО України [15]; а також б) шаблю стандартного зразка з темляком золотистого кольору або кортик стандартного зразка, що мають заводське маркування і товарний знак, які слугують відомчою відзнакою УДО України [19]; в) кортик стандартного зразка, який має заводське маркування і товарний знак, що є відомчою відзнакою СБУ України [20]. Крім того, не деталізовані таксони «несучасна зброя», «музейна зброя» та «вироби призначені для колекціонування», серед яких, безумовно, є й конкретна холодна клинкова зброя: шаблі, шашки, палаші, тесаки, багнети, кинджали, кортики, стилети, національні ножі тощо.

По-третє, до холодної зброї належать різноманітні модифікації кийків гумових та пластикових (ПР 73, ПР 73М, ПР 65, ПР 80, ПР 89, ПР 89М, ПРС 92, КПФ-02), які є холодною зброєю ударної дії [21, с.3]. У той же час перелічені предмети можуть бути спеціальними засобами активної оборони, що перебувають на озброєнні правоохоронних органів, або юридичних осіб з особливими статутними відносинами. Проте, точно визначити, чи є конкретний гумовий або пластиковий кийок предметом адміністративного делікту, обумовленого ст.1954 КпАП, практично неможливо. Оскільки на сьогодні вичерпний перелік засобів, що перебувають на озброєнні правоохоронних органів, відсутній.

Третьою групою предметів адміністративних деліктів, що мають видові ознаки зброї, є «пневматична зброя», ці речі входять до складу диспозицій ст.ст.190 195 КпАП України. Очевидно, що основна відмінність пневматичної зброї від вогнепальної полягає в джерелі енергії, що надає спрямований рух кулі. Тобто дефініція «пневматичної зброї» повинна відрізнятися від дефініції «вогнепальної зброї» джерелом енергії, яка приводить у рух цю кулю або щось інше. Отже, пневматична зброя – це пристрої та прилади, конструктивно призначені та технічно придатні для прицільного механічного ураження цілі металевим снарядом, який отримує певну кінетичну енергію від енергії стиснутих газів, що розширюються [22, с.28].

Діюче законодавство одним реченням об'єднує в собі і логічне, і онтологічне визначення концепту «пневматична зброя». У п.8.10 чинної Інструкції, затвердженої наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. №622 зазначено наступне: до пневматичної зброї належать пістолети, револьвери, гвинтівки калібру понад 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 м/с, у яких снаряд (куля) приводиться в рух за рахунок стиснених газів [17]. Конкретизація калібру та швидкості вильоту кулі з пневматичної зброї пов'язана з обмеженням дульної (замірювання робиться на зрізі стволу) енергії до 7,5 Дж. Законодавець вважає, що при таких мінімальних параметрах пневматична зброя вже становить небезпеку (може заподіяти здоров'ю людини певну шкоду).

Таким чином до вичерпного переліку предметів адміністративних деліктів, означених у законі як «пневматична зброя» належать пневматичні гвинтівки, пістолети та револьвери. Додамо, що існують, так звані, «духові рушниці», які стріляють дробом або шприцами, споряджені певною речовиною та призначені для знерухолення тварин, а при необхідності й людей, які за принципом дії теж є пневматичною зброєю.

Четвертим класом предметів адміністративних деліктів є «газова зброя», що входить до узагальненого родового поняття

тя «зброя». У законодавчому полі України визначення концепту «газова зброя» не існує. Проте, якщо звернутися до чинного законодавства близького зарубіжжя, поняття «газова зброя» там прописане досить чітко. Наприклад, у абз.11 ч.1 ст.1 Закону Республіки Білорусь «Про зброю» поняття газової зброї визначається як зброя, в якій у якості елемента ураження використовуються речовини сльозоточивої чи дратівної дії [23]. Законодавець у диспозиції ст.1952 КпАП чітко визначає, що це можуть бути виключно або газові пістолети, або газові револьвери. Тобто перелік, наведений у цій нормі, є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає.

Проте у диспозиціях ст.1951 та 1953 КпАП України у якості предметів адміністративних деліктів зазначені чинники, які мають дуже широкий зміст. До класу «спеціальні засоби самооборони» належить вид «спеціальні засоби самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії», що має явні ознаки газової зброї. Згідно з п.2 Положення «Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 р. №706, до газової зброї також належать: упаковки з аерозолями сльозоточивої та дратівної дії (газові балончики) [24]. А до класу «спеціальні засоби, що застосовуються правоохоронними органами» належать відповідні речі, що є «газовою зброєю». Зокрема, у відповідності із підп.«б» п.12 «Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Українській РСР», затверджених постановою Ради Міністрів УРСР від 27 лютого 1991 р. №49 – це: ручні газові гранати, а також патрони з газовими гранатами («Черемуха 1», «Черемуха 4», «Черемуха 5», «Черемуха 6», «Черемуха 7», «Черемуха 10», «Черемуха 12», «Сирень 1», «Сирень 2», «Сирень 3», «Дрейф 2») [25].

І, нарешті, п'ятим видом зброї, що уособлює предмети адміністративних деліктів є «електрошокова зброя» (ст.1954 КпАП).

У законодавстві визначення даного виду пристроїв не наводиться, проте вочевидь, їхня дія заснована на використанні електричної енергії. Як пояснює М.М. Маршунів, джерелом енергії в цих пристроях служать електричні батареї, і вироблювана ними енергія трансформується або конденсується, і в потрібний момент вивільняється у вигляді миттєвого імпульсу, вражаючи при цьому м'язову та нервову систему, що призводить до короткочасного шоку, який виключає активні дії з боку ураженого [26, с.25]. Свого часу А.В. Корнієць та О.С. Фролов пропонували ввести у законодавство поняття електрошокової зброї й визначити її як «пристрій, конструктивно призначений для ураження живої цілі шляхом впливу енергії електричного розряду». На думку авторів, на рівні Постанови Кабінету Міністрів України доцільно було б визначити вихідні параметри такої зброї [22, с.36-37].

Одним з варіантів розв'язання проблеми визначення конкретної речі матеріального світу у якості предмету адміністративного делікту у сфері обігу зброї нами вбачається в проведенні сертифікації зброї та подібних до зброї виробів, у прийнятті державного кадастру зброї. Інший варіант ми вбачаємо у застосуванні запропонованих нами уніфікованих таксонів загального поняття «зброя» для позначення предметів адміністративних деліктів у сфері обігу зброї при роботі над новим КпАП України.

Література

1. Трайнин А.Н. Общее учение о составе преступления / А.М. Трайнин.– М.: Госюриздат, 1957.– 364 с.
2. Таций В.Я. Объект и предмет преступления по советскому уголовному праву. Учебное пособие / В.Я. Таций.– Харьков: Изд-во Харьк. юрид. ин-та, 1982.– 100 с.
3. Таций В.Я. Предмет преступления / В.Я. Таций // Правоведение.– Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1984.– №4.– С.51-57.
4. Таций В.Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве / В.Я. Таций.– Харьков: Вища шк. Изд-во при Харьк. ун-те, 1988.– 198 с.
5. Таций В.Я. Предмет злочину / В.Я.

Таций // Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація.– 2-е вид., перероб. і допов.– К.: Юрінком Інтер, 2005.– 104-109.

6. Бикмурзин М.П. Предмет преступления: теоретико-правовой анализ. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / М.П. Бикмурзин; ГОУ ВПО «Башкирский гос. ун-т».– Саратов, 2005.– 30 с.

7. Гаухман Л.Д. Квалификация преступлений: закон, теория, практика / Л.Д. Гаухман.– М.: АО «Центр ЮрИнфоР», 2001.– 316 с.

8. Землюков С.В. Виды объектов преступления / С.В. Землюков // Российское уголовное право. Общая часть / под ред. В.С. Комиссарова. СПб.: Питер, 2005.– С.149-154.

9. Лашук Є.В. Предмет злочину в кримінальному праві України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Є.В. Лашук; Нац. акад. внутр. справ України.– К., 2005.– 20 с.

10. Пазенок В. Філософія: навч. посіб. / В.С. Пазенок.– К.: Академвидав, 2008. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1237010752079/filosofiya/filosofska_teoriya_buttya_ontologiya

11. Фролов О.С. Проблеми визначення узагальненого поняття «зброя» як предмету адміністративного делікту / О.С. Фролов // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ.– 2008.– Вип.43.– С.158–165.

12. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=5&nreg=80731-10>

13. Фролов О.С. Визначення понять «зброя як річ матеріального світу» та «зброя як соціальне явище» / О.С. Фролов // Право і суспільство: Науковий журнал.– 2006.– № 3.– С.39-41.

14. Про заснування відзнаки Президента України «Іменна вогнепальна зброя»: Указ Президента України від 29 квіт. 1995 р. №341 [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/341/95>

15. Положення «Про відомчі заохочувальні відзнаки МО України «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя», затверджене наказом МО України від 23 жовт. 2012 р. №693 [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1963-12>

16. Фролов О.С. Класифікація зброї за способом впливу на живу істоту / О.С. Фролов, І.В. Васильєв // Актуальні питання публічного та приватного права [Текст]: тези доп. III Міжнар. наук.-прак. конф., 3 жовт. 2012 р. / Класичний приватний університет; редкол. В. М. Огаренко [та ін.].– Запоріжжя: КПУ, 2012.– С.345-347.

17. Інструкція «Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металічними снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів», затвердженої наказом МВС України від 21 серп. 1998 р. №622. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>

18. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

19. Положення «Про відомчі відзнаки Управління державної охорони України «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя», затверджене наказом УДО України від 18 квіт. 2013 р. №255 [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0700-13>

20. Положення «Про відомчу відзнаку Служби безпеки України «Холодна зброя», затверджене наказом Центрального управління СБУ від 22 лип. 2013 р. №300 [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1352-13>

21. Алфьоров С.М. Застосування кийка гумового: правові підстави, порядок, техніка, тактика: Навчальний посібник /С.М. Алфьоров, О.Р. Малий, О.С. Фролов.– Запоріжжя: видавничий комплекс «Запоріжжя», 2004.– 185 с.

АНОТАЦІЯ

Концепт «предмет злочину», що існує в науці кримінального права, за допомогою правового та синтаксичного аналізу адаптовано в концепт «предмет адміністративного делікту». Здійснено аналіз схеми позначки речей, що є зброєю та кваліфікуються як предмети адміністративних правопорушень. Визнана недоречною систематизація предметів деліктів за видовими ознаками, що характеризують концепт «зброя» як соціальне явище. Проведено аналіз таксонів: вогнепальна зброя; холодна зброя; пневматична зброя; газова зброя; електрошокова зброя. Рекомендовано покласти саме ці чинники в основу систематизації предметів адміністративних деліктів. Запропоновані зміни до законодавства, що регулює адміністративну відповідальність у сфері обігу зброї.

SUMMARY

The concept "target of crime" which exists in the criminal law's science was adapted to the concept "subject matter of administrative delict" through the use of legal and syntactic analyses. The analysis of the scheme of things' denotations (that are arms and are classified as subject matters of administrative offences) was made. The systematization of subject matters of delicts according to specific characters that describe the concept "arms" as a social phenomenon, was considered inappropriate. The analysis of taxons was made: firearms, side arms, air gun, gas spray gun, electric - shock weapon. It is recommended to take these factors as a systematization basis of subject matters of administrative delicts. Legislative changes, that regulate the administrative responsibility in the field of trafficking in arms, were offered.

22. Корнієць А.В. Організація соціальних систем обігу зброї: монографія /- А.В. Корнієць, О.С. Фролов; за заг. ред. В.П. Петков.- К.: КНТ, 2008.- 182 с.

23. Об оружии: Закон Республики Беларусь от 13 ноября 2001 г. №61-З [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=h10100061&p2=%7B%7D>

24. Положення «Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії», затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 7 вер. 1993 р. №706 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/706-93-п>

25. «Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Українській РСР», затверджених постановою Ради Міністрів УРСР від 27 лют. 1991 р. №49 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/49-91-п>

26. Маршунов М.Н. Комментарии к законам «Об оружии», «О частной детективной и охранной деятельности» (научно-практические рекомендации) /- М.Н. Маршунов.- М.-СПБ.: Герда, 1998.- 249 с.